

e-ISSN 2710-3986

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

PROBLEMS OF EDUCATION

2(103)/2025

ELECTRONIC SCIENTIFIC JOURNAL

DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025>

eISSN 2710-3986

<https://imzo-journal.org.ua>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Категорія «Б»

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Випуск 2 (103)

Київ – 2025

DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025>

eISSN 2710–3986

УДК 37

П 78

Рекомендовано Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (протокол № 7 від 29 жовтня 2025 р.)

Засновник: Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

Адреса редакції: 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського 36, каб. 319 б, тел.: (044) 248–25–14, e-mail: p_education@ukr.net

Головний редактор: Пушкарьова Т. О. – д-р пед. наук, професор, член–кореспондент НАПН України

Редакційна колегія:

Бульвінська О.І. – канд. пед. наук, старший науковий співробітник; Малечко Т. А. – канд. пед. наук, доцент (*відповідальний редактор*); Заєць С. В. – канд. екон. наук, доцент; Голіяд І. С. – канд. пед. наук, старший дослідник; Калмиков Г. В. – канд. пед. наук, доцент; Ребрина А. А. – канд. пед. наук, доцент; Крюкова Є. С. – канд. пед. наук, доцент; Коломоєць Г. А. – канд. пед. наук, старший дослідник; Мисан І. В. – канд. пед. наук, доцент; Пермінова Л. А. – канд. пед. наук, доцент; Солтик О. О. – д-р. пед. наук, професор; Путров С. Ю. – д-р. філос. наук, професор; Султанова Л. Ю. – д-р. пед. наук; Трима К. А. – канд. політ. наук; Уваркіна О. В. – д-р філос. наук, професор, заслужений працівник освіти України; Sajtos–Zapotocsnaja Natália – доктор філософії (PhD)

П 78 Проблеми освіти: збірник наукових праць. Електронне видання ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К., 2025. Вип. 2 (103). 629 с.

У збірнику наукових праць відображено результати досліджень з теоретичних, методологічних і методичних проблем вищої освіти в контексті євроінтеграції, актуальних питань дошкільної, початкової і середньої освіти на шляху реформування, порівняльного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку професійної освіти, інноваційних форм та методів навчання в системі освіти, розвитку та формування особистості в освітньому процесі.

Для науковців, вчителів, викладачів, слухачів інститутів післядипломної освіти, докторантів, аспірантів, студентів.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів. За точність викладеного матеріалу відповідальність покладено на авторів. Рукописи рецензуються редакційною колегією та перевіряються у системі унікальності текстів. У разі передруку матеріалів посилання на збірник обов'язкове.

©Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти», 2025

eISSN 2710–3986

© Автори статей

ЗМІСТ

ВИЩА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1. *Євген БАЖЕНКОВ, Мирослав ДУТЧАК*
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ У ФОРМУВАННІ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ.....8

2. *Оксана ГЛУШКО*
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА ЯК ФАКТОР ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ:
ДОСВІД ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ20

3. *Тетяна ЗЕНЧЕНКО*
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ТА МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ДИСКУРС.....42

4. *Любомира ІЛІЙЧУК*
ФУНКЦІЇ МОНІТОРИНГУ У ВНУТРІШНІЙ СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....61

5. *Інна НІКОЛАЄСКУ*
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ
ПРИЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....77

6. *Лідія СЛІПЧИШИН*
ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ КЛАСТЕР ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ
МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТЕХНОЛОГІЙ.....91

ДОШКІЛЬНА, ПОЧАТКОВА І СЕРЕДНЯ ОСВІТА НА ШЛЯХУ РЕФОРМУВАННЯ

7. Вікторія БОНДАР

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....107

8. Галина БУТЕНКО

АКТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОЇ РЕКРЕАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ.....122

9. Василь ВАСЕНКО

ОСВІТНІЙ КЛАСТЕР ЯК ІНТЕГРАЦІЯ НАКОПИЧЕНОГО ДОСВІДУ СПІВПРАЦІ ТА СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ.....133

10. Юлія ГЕРАСИМЕНКО

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ153

11. Василь ЗАПЛАТИНСЬКИЙ

УНІФІКАЦІЯ ТЕРМІНІВ ЩОДО НАДАННЯ ДОПОМОГИ: ОСВІТНІЙ ТА ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ.....169

12. Світлана КУШНІР

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ УЯВЛЕНЬ БАТЬКІВ ПРО ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....192

13. Наталія ЛАЗАРЕНКО, Оксана ВОЛОШИНА, Інна ЗАБУЖАНСЬКА

ВИМОГИ ДО ВЧИТЕЛЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ.....208

14. Тетяна ЛЕСІНА, Олександр ЛУЖАНСЬКИЙ

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-МЕДІАЦІЙНИХ НАВИЧОК УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ222

15. Оксана МОНДИЧ, Інна ЛИСЕНКО

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ООП В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОГО ПАТРОНАЖУ.....238

16. Анатолій РЕБРИНА

ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПОЖЕЖОГАСІННЯ ЯК ОСНОВА
ВІТЧИЗНЯНОГО НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ППФК ДІТЕЙ І МОЛОДІ
ЗАСОБАМИ ПОЖЕЖНО-ПРИКЛАДНОГО СПОРТУ.....252

17. Василь СИНІГОВЕЦЬ, Лариса СИНІГОВЕЦЬ, Анастасія МИРОНЕНКО

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БАЗОВИХ СТАТИЧНИХ І
ДИНАМІЧНИХ ВПРАВ У ПРОЦЕСІ ПОЗАНАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ
ПЛАТЕСОМ ДІВЧАТ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....269

18. Юлія СОЛОВЕЙ

РУХОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ
СТАБІЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ291

19. СВІТЛАНА ТИТАРЕНКО

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДІВ У РОБОТІ З
ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРІ.....307

20. Василь ТУТАШИНСЬКИЙ

ПРОБЛЕМИ ПРОЄКТУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
ОСВІТИ НА ПРЕДМЕТНОМУ ЦИКЛІ НАВЧАННЯ.....320

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА І ПРАКТИКА

21. Ірина БРЮХОВЕЦЬКА, Ганна ЗАХАРОВА, Юлія СИЛЕНКО

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ОСВІТИ.....332

22. Наталія ІВАНИШИН

АНАЛІЗ КОМПАРАТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ
У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ.....351

23. Ольга КАЙТАНОВСЬКА

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ – ЗАОХОЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ.....362

24. Людмила КОРЕНІВСЬКА

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЕНЕДЖЕРІВ - ФАХОВИХ
МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ.....376

25. *Інна ЧЕРВІНСЬКА, Назарій ПІНЧУК*
СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА
ОСВІТИ.....393

26. *Олена ШМИРКО, Тетяна БОДНАРЧУК*
ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З НІМЕЦЬКОЇ
МОВИ У КОНТЕКСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....411

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

27. *Larysa HOLENOK*
BEYOND THE SCREEN: STRATEGIES FOR ENHANCING STUDENT
ENGAGEMENT AND MOTIVATION IN DIGITAL LEARNING
ENVIRONMENTS.....425

28. *Дарія ВОЗНОСИМЕНКО, Любов ТІТОВА*
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ЗАСОБАМИ
ГЕЙМІФІКАЦІЇ.....436

29. *Максим ГОНЧАРЕНКО, Тетяна СОБЧЕНКО*
КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕМАТИЧНИХ
ПРОЄКТІВ У БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ.....451

30. *Ігор КОВАЛЬ, Юрій СУДНІЦИН*
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СУСПІЛЬСТВА.....463

31. *Інна КОВТАНЮК, Олександр ПІДГОРНИЙ, Максим КОВТАНЮК*
РОЛЬ ОНЛАЙНОВОГО СЕРВІСУ CANVA У СВІТІ ГЕНЕРАТИВНОГО
ІШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....474

32. *Михайло КОПЕЛЬЧАК, Володимир ШЕВЧЕНКО, Руслан ГОЛІЯД*
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ
ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ
ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО КЛАСТЕРА..... 488

33. *Ольга КОТОВА, Лінда СТРАУТМАН, Стелла МУНТЯН*
ІНСТРУМЕНТИ ІШ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ПРОЄКТІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....505

34. *Олена СТОЛЯРЕНКО, ОКСАНА СТОЛЯРЕНКО, Ольга ПІНАЄВА*
ІНТЕГРАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТА ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИХ
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ.....523

РОЗВИТОК ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

35. *Катерина ЖУРБА, Світлана ФЕДОРЕНКО, Ірина ШКІЛЬНА*
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СОЛІДАРНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
У ТРЕНІНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ538

36. *Олена ІОНОВА, Світлана ЛУПАРЕНКО*
ІНДИВІДУАЛЬНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ
ФОРМАЛЬНОГО ТА НЕФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД
ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ШКОЛИ.....553

37. *Галина КОЛОМОЄЦЬ, Тетяна МАЛЕЧКО*
ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
СОЛІДАРНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ І СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....573

38. *Юрій ОСИП*
БІОХІМІЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ
СТУДЕНТІВ СТОМАТОЛОГІВ.....583

39. *Андрій РЕБРИНА*
ТОВАРИСТВО «СОКІЛ» ЯК ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....594

40. *Оксана СОРОЧИНСЬКА, Світлана КАБАН*
ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ
СЕРЕДОВИЩІ: ТРАЄКТОРІЇ, ПІДТРИМКИ, РИЗИКИ.....606

41. *Наталія ХАРЧЕНКО*
ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВСЬКОЇ І
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....618

УДК 614.8:37.016:34(477)

<https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.11>**Василь ЗАПЛАТИНСЬКИЙ**

кандидат с.-г. наук, доцент,

доцент кафедри природничо-математичної освіти і технологій

Інститут післядипломної освіти

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

ORCID iD 0000-0003-0119-7135

УНІФІКАЦІЯ ТЕРМІНІВ ЩОДО НАДАННЯ ДОПОМОГИ: ОСВІТНІЙ ТА ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ

Стаття присвячена проблемі термінологічної невизначеності у сфері надання першої допомоги в освітньому та нормативно-правовому полі України. Метою дослідження є визначення оптимального застосування термінів, що позначають дії з надання допомоги людині в невідкладних станах, у навчальних програмах та підручниках в першу чергу базової середньої освіти, а також у законодавчих та нормативних документах. Під час дослідження використано методи контент-аналізу, структурного, серійного, концептуального й реляційного аналізу, що дозволило виявити широкий спектр термінів – «перша допомога», «домедична допомога», «долікарська допомога», «невідкладна допомога» та їх комбінації. Аналіз модельних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» та підручників для 8 класу показав значну варіативність у використанні термінів. Авторські колективи вільно поєднують різні терміни, іноді без належного узгодження з законодавчими дефініціями.

Це свідчить про відсутність уніфікованого підходу та створює труднощі для формування єдиної компетентності учнів. Дослідження підкреслює, що нормативне закріплення терміну «перша допомога» та поступова відмова від некоректних або неофіційних варіантів може забезпечити системність у навчальних матеріалах, а також сприяти гармонізації національної термінології з міжнародними стандартами. Запропоновані рекомендації мають на меті формування єдиного термінологічного поля для освітніх і медичних практик, що сприятиме підвищенню якості підготовки учнів та ефективності надання допомоги в екстрених ситуаціях.

Ключові слова: перша допомога, домедична допомога, долікарська допомога, невідкладна допомога, інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут», термінологія в освіті.

Постановка проблеми. Термінологія у медичній сфері досить добре врегульована законодавчими та нормативним документами. Проте у сфері надання першої допомоги існують розбіжності у застосуванні термінів, які позначають ті самі дії, але у низці документів можуть трактуватися особливим чином, що вносить розбіжності у застосуванні термінів, понять та розумінні дій. Для пояснення надання першої допомоги потерпілій людині використовуються терміни «перша допомога», «домедична допомога», «перша домедична допомога», «долікарська допомога», «перша долікарська допомога», «невідкладна допомога», «перша невідкладна допомога». На практиці їх використання часто неоднозначне і різниться залежно від законодавства, навчальних програм та медичної практики. Така термінологічна невизначеність може ускладнювати процес навчання, координацію дій під час надання допомоги та ефективність надання допомоги. Саме необхідність уніфікації термінології щодо надання першої допомоги (домедичної, долікарської, невідкладної) виникла під час рецензування навчальної та методичної літератури. В результаті у експертів виникла одностайна думка, щодо потреби чітко визначитися із застосуванням даних термінів.

Відсутність єдиних підходів до використання вищезазначених термінів пов'язано з низкою причин. Зокрема, у підручниках, навчальних матеріалах для середньої освіти України та, навіть, у низці нормативних освітніх документів дана термінологія застосовується по-різному. По-друге, медичне законодавство сконцентроване переважно саме на медичних питаннях та класифікації і порядку надання медичної допомоги. Щодо термінів надання першої, домедичної, невідкладної чи долікарської допомоги у законодавчих та нормативних документах немає чіткої системної класифікації та використання єдиних підходів до даної термінології. Це зрозуміло, адже надання першої допомоги здійснюється переважно не медиками, а пересічними людьми, які не відносяться до медичної сфери.

Крім термінологічного питання виникає низка інших питань, зокрема, які компетентності з надання першої допомоги (наразі використовуємо

найпростіший термін прим. автора) повинен мати пересічний дорослий українець, який не має медичної освіти і не входить до специфічних категорій населення таких як служба порятунку, поліція тощо. Додаткове навчання питанням першої допомоги проводиться з водіями, під час їх підготовки. Відтак, виявляється, що чітка класифікація та уніфікація термінів може вплинути на обсяг та рівень підготовки з надання першої, домедичної, або долікарської допомоги, наявності відповідних документів про засвоєння повного обсягу компетентностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання надання першої допомоги зустрічається у багатьох працях та навчальних матеріалах. Зокрема, термін «перша допомога» у своїх працях використовують: В. Тищенко, Л. Мезенцева (2012); І. Дужий, О. Кравець, Ю. Москаленко (2025); М. Поєдинцева (2024).; А. Майборода, Д. Носик (2025) та інші автори.

Серед авторів досить поширене вживання терміну «домедична допомога». Цей термін використовують у своїх працях наступні автори: О. Никифорова, О. Бойко, О. Мислива, С. Миронюк (2023); І. Калиниченко, Г. Латіна, А. Кравченко, Г. Заїкіна (2023); Т. Батраченко, І. Сухацька, І. Єфімова (2024) та інші автори. Розглядає нормативні аспекти навчання питанням домедичної допомоги у системі навчання з охорони праці Т. Білько (2021).

Окремо варто виділити працю І. Бойка, О. Зими (2024), яка стосується домедичної допомоги у системі охорони здоров'я та її співвідношення із суміжними категоріями. У статті автори аналізують юридичні основи надання домедичної, невідкладної та медичної допомоги. Окреслюють законодавчі, нормативні, правові та освітні проблеми щодо надання того чи іншого обсягу допомоги та вказують на відсутність єдиного підходу до врегулювання термінології.

Поєднує терміни «домедична допомога» та «перша домедична допомога» М. Верголяс у статті «Домедична допомога при кровотечах» (2022). Термін «перша домедична допомога» використовує низка авторів, зокрема, А. Рижук, Н. Жаботинська (2022).

Використовують термін «невідкладна домедична допомога» автори С. Храбра, О. Барладин, Л. Вакуленко, О. Веремчук, О. Стець (2022) у статті «Викладання предметів «Невідкладна домедична допомога» та «Основи медичних знань» у вищих навчальних закладах».

В. Титаренко (2022) у методичних вказівках до самостійної роботи «Домедична допомога (Долікарська медична допомога)» користується термінами «домедична допомога» та «долікарська допомога» як синонімами.

Про долікарську допомогу пише низка авторів, зокрема, Г. Слободяник (2021); С. Ружило, Н. Закаляк, К. Соколов, Ю. Рогаля (2023).

Термін «перша долікарська допомога» використовується у методичних матеріалах авторського колективу І. Кіреєв, Н. Жаботинська, Н. (2018) та статті (2016).

Термін «невідкладна допомога» теж широко використовується авторами, наприклад Т. Мизгіною (2025). Проте, зустрічаються використання даного терміну для висвітлення немедичних питань, наприклад, І. Головащенко (2023) у праці «Некласичні логіки: невідкладна допомога сучасній науці».

Праці, які б розкривали питання уніфікованого використання термінів «перша допомога», «долікарська допомога», «домедична допомога», «невідкладна допомога» та інших поки що немає.

Мета (завдання) дослідження. Метою дослідження є визначення оптимального застосування термінів для позначення надання людині першої допомоги (медичний аспект) різними категоріями людей, позаяк в текстах статей, офіційних документах, модельних програмах, підручниках та посібниках, зокрема для середньої освіти, зустрічаються різні терміни для позначення тих самих дій.

До завдань дослідження входив аналіз законодавчих, нормативних та освітніх матеріалів щодо використання термінів для пояснення першої, долікарської, домедичної чи невідкладної допомоги та створення рекомендацій щодо використання термінів з першої допомоги у відповідності до результатів дослідження.

Методологія. Головними методами дослідження були контент-аналіз, структурний, серійний, концептуальний і реляційний аналіз. Ці методи аналізу дозволили проаналізувати тематику, яка так чи інакше стосується надання першої допомоги у низці законодавчих та нормативних документах, текстах статей, навчальних та методичних матеріалах.

Узагальнення та систематизація дозволили дати відповіді про практику застосування термінів щодо першої допомоги, що в свою чергу створило основу для рекомендацій заснованих на нормативних документах та найпоширенішій практиці використання даних термінів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження було розпочато з аналізу сучасної літератури для середньої освіти, адже саме це питання стало тригером для вирішення проблеми уніфікації. У літературі для базової середньої освіти висвітлюється приблизно однаковий обсяг матеріалу та формуються однакові компетентності, що по суті вимагає застосування єдиних термінів. Проаналізуємо текст модельних програм соціальної та здоров'язбережувальної галузі, зокрема, інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» всіх авторських колективів. Саме у цьому курсі сконцентровані питання надання першої допомоги у базовій середній освіті.

У модельній навчальній програмі інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 5–6 класів авторів Т. Воронцова, В. Пономаренко, І. Лаврентьєва, О. Хомич [1, с. 21] використовується термін «перша допомога» (с. 21). Деколи автори застосовують термін «допомога» навіть без уточнення «перша», наприклад: «Відпрацювання умінь надання допомоги постраждалому у разі теплового або сонячного удару». У модельній навчальній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 7–9 класи» [2] ці автори вживають терміни «домедична допомога» (с. 5), «невідкладна допомога» (с. 6), «допомога» (с. 11), «перша допомога» (с. 15, 24), «долікарська допомога» (с. 15), «перша домедична допомога» (с. 15, 16), «невідкладна допомога» (с. 16), «невідкладна домедична допомога» (с. 22).

У модельній навчальній програмі інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 5–6 класів авторів О. Шиян, О. Волощенко, М. Гриньова, В. Дяків, О. Козак, О. Овчарук, А. Седоченко, І. Сорока, С. Страшко [3] використовується термін «домедична самодопомога», наприклад: «Відпрацювання алгоритму дій домедичної самодопомоги» (с. 7–8), а також «домедична допомога» (с. 8). Автори О. Шиян та інші у модельній навчальній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 7–9 класи» [4] використовують терміни «долікарська допомога» (с. 7, 13, 18), наприклад: «надає долікарську допомогу собі та іншим особам у межах своїх можливостей», а також: «Відпрацювання протоколів дій долікарської самодопомоги» (с. 7), «домедична допомога» (с. 7), «невідкладна допомога» (с. 8, 13, 18), «невідкладна домедична допомога» (с. 13, 18), «перша допомога» (с. 18), «невідкладна медична допомога» (с. 18), «перша домедична допомога» (с. 19).

Автори З. Хитра, О. Романенко у модельній навчальній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи (інтегрований курс)» [5] застосовують термін «домедична допомога» (с. 11). На с. 20 ці автори вживають термін «перша допомога» у формулюванні «Перша допомога в разі харчових отруєнь» та просто «допомога» у видах навчальної діяльності: «Відпрацювання алгоритму надання допомоги в разі харчових отруєнь». Далі вони також використовують термін «перша допомога» (с. 25).

У модельній навчальній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори С. Василенко, Я. Коваль, Л. Колотій) [6] використовується термін «допомога», зокрема: «Допомога та самодопомога в разі травмування під час активного відпочинку» (с. 15), а також «долікарська допомога» (с. 16). Автори С. Василенко та Л. Колотій у модельній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 7–9 класи» [7] використовують терміни «домедична допомога» (с. 11), «долікарська допомога» (с. 14, 20).

Автори Н. Гущина та І. Василяшко у модельній навчальній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи» [8] застосовують термін «перша долікарська допомога» (с. 7, 14), наприклад: «ДТП та надання першої

долікарської допомоги в разі травматизму» (с. 7). Вони також вживають термін «допомога» (с. 7, 14), наприклад: «надання самодопомоги та допомоги іншим особам при травмах» (с. 7). Ці ж автори у модельній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 7–9 класи» [9] застосовують терміни «долікарська допомога» (с. 8, 17), «домедична допомога» (с. 9).

У модельній навчальній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи» авторського колективу С. Дудко, Т. Ярошенко, І. Калініченко, Т. Водолазська [10] використовується термін «домедична допомога», «долікарська допомога» (с. 9) та «перша допомога» (с. 15).

Аналіз модельної навчальної програми «Захист України. Інтегрований курс» [11], яка теж відноситься до соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі показав, що у програмі використано термін «домедична допомога».

В результаті аналізу виявилось, що автори модельних програм у програмах інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» використовують широкий спектр термінів з допомоги, яка стосується збереження життя та здоров'я людини. Для узагальненого аналізу було використано дані модельних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 7-9 класів. Узагальнені дані наведені у вигляді так званої теплової карти (Таблиця 1), яка дозволяє оцінити використання тих чи інших термінів у модельних програмах. Найпопулярнішими серед авторів є терміни «домедична допомога» та «долікарська допомога», ці терміни використали всі авторські колективи. Два авторські колективи використали 6 із 7 можливих термінів для допомоги, це авторські колективи О. Шиян та ін. і Т. Воронцова та ін. Термін «перша допомога», попри його загальне використання, застосували у своїх програмах лише половина авторських колективів.

Узагальнюючи аналіз відзначаємо, що всі авторські колективи вільно використовували різні терміни для позначення тих самих питань, що вказує на неурегульованість даної термінології в системі освіти. Це, вочевидь, може бути

наслідком неврегульованості використання даних термінів на законодавчому та нормативному рівні.

Таблиця 1.

**Використання термінів у модельних програмах інтегрованого курсу
«Здоров'я, безпека та добробут» для 7-9 класів різними авторськими
колективами.**

Авторські колективи модельних програм	Перша допомога	Домедична допомога	Перша домедична допомога	Невідкладна домедична допомога	Долікарська допомога	Перша долікарська допомога	Невідкладна допомога	Різноманітність вживання термінів, рази / %
Гущина Н. І. та ін.	0	1	0	0	1	1	0	3 / 42,8%
Василенко С. В. та ін.	0	1	0	0	1	0	0	2 / 28,5%
Шиян О. І. та ін.	1	1	1	1	1	0	1	6 / 85,7%
Воронцова Т. В. та ін.	1	1	1	1	1	0	1	6 / 85,7%
Частота вживання терміну у програмах, %	50	100	50	50	100	25	50	

Джерело сформовано автором

Логічним продовженням аналізу використання термінології допомоги став аналіз використання цих термінів у підручниках. Для аналізу було взято найбільш свіжі підручники «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу, які були опубліковані у 2025 році. Очікуваним видавалося відтворення у них термінологічної системи, закладеної у модельних програмах. Втім, результати аналізу продемонстрували іншу тенденцію (Таблиця 2). Зокрема, жоден із авторських колективів не застосував термін «долікарська допомога», який широко представлений у модельних програмах. Відбулась суттєва редукція у використанні інших термінів: «перша долікарська допомога», «невідкладна допомога», «перша домедична допомога». Різноманітність використання термінів звелась за єдиним виключенням до 1 чи 2. Причому один єдиний термін використали 4 авторські колективи, що становить 67% від усіх

авторських колективів. Варто відмітити, що авторські колективи Н. Гущина, І. Василяшко, а також С. Василенко, Л. Колотій залишилися послідовними у використанні поняття «домедична допомога». Натомість інші колективи надавали перевагу терміну «перша допомога» або комбінували його з термінами «домедична допомога» чи навіть «невідкладна домедична допомога» (Табл. 2).

Таблиця 2.

**Використання термінів у модельних підручника інтегрованого курсу
«Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу різними авторськими
колективами**

Авторські колективи модельних програм	Перша допомога	Домедична допомога	Перша домедична допомога	Невідкладна домедична допомога	Долікарська допомога	Перша долікарська допомога	Невідкладна допомога	Різноманітність вживання термінів, рази / %
Задорожна Л. В., та ін.	1	1	0	1	0	0	0	3 / 42,8%
Воронцова Т. В., та ін.	1	0	0	0	0	0	0	1 / 14,3%
Шиян О.І., та ін.	1	1	0	0	0	0	0	2 / 28,6%
Василенко С.В., та ін.	0	1	0	0	0	0	0	1 / 14,3%
Гущина Н. І., та ін.	0	1	0	0	0	0	0	1 / 14,3%
Поліщук Н. та ін.	1	0	0	0	0	0	0	1 / 14,3%
Частота вживання терміну у підручниках, %	67	67	0	17	0	0	0	

Джерело сформовано автором

Термін «перша допомога» у підручниках став використовуватися ширше, проте, це відбулось завдяки авторським колективам, які не були авторами модельних програм (Табл. 1, 2). Докладно розглянемо використання та деякі пояснення термінів у підручниках «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу.

Автори підручника Т. Воронцова, В. Пономаренко, О. Хомич, І. Лаврентьєва, Н. Андрук «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу

застосували термін «перша допомога» в усіх випадках, коли мова йшла про надання допомоги та відповідно для назви параграфу 4. Цей термін трактується авторами як невідкладні заходи, які надаються постраждалому в разі травми або раптової хвороби до приїзду медичних працівників [12].

Автори Н. Поліщук та П. Поліщук у підручнику «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу використали виключно термін «перша допомога» як у назві параграфу 9, так і у тексті самого параграфу. В підручнику автори надали визначення першої допомоги: «Перша допомога – це комплекс заходів спрямованих на відновлення і збереження життя та здоров'я потерпілого» [13].

Натомість автори підручника «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу Н. Гущина, І. Василяшко використали термін «домедична допомога» для назви підрозділу параграфу 3 (с. 36) і в тексті даного підрозділу [14].

Прихильниками терміну «домедична допомога» є автори С. Василенко, Л. Колотій, який вони використали у підручнику «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу [15].

Всі вищезазначені авторські колективи використовували лише один термін у своїх підручниках.

Два терміни було використано у підручнику «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу авторів О. Шиян, В. Дяків, А. Седоченко, О. Тагліна. Вони використали термін «перша допомога» для назви параграфу 9. В тексті автори згадують про вивчення термінології «самодопомоги», «домедичної допомоги», «екстреної медичної допомоги» у 7 класі [16].

Найбільше різноманіття використання термінів спостерігаємо у підручнику «Здоров'я, безпека та добробут» для 8 класу авторського колективу Л. Задорожна, Л. Присяжнюк, О. Голюк, О. Грошовенко, О. Беззубченко, Н. Балабанова. Автори використали термін «перша допомога» для назви параграфу 9. В тексті параграфу вони дали визначення першої допомоги. Далі у тексті з'являється термін «невідкладний стан» та відповідно, термін «невідкладна домедична допомога». Для назви параграфу 10 автори використали термін «допомога» (с. 54). В тексті параграфу автори використали

термін «невідкладна домедична допомога» (с. 57). На с. 64 автори вживають термін «домедична допомога», відповідно без додання «невідкладна» [17].

Найчастіше під час дискусії щодо використання термінів, які стосуються допомоги дослідники звертаються до Закону України «Про екстрену медичну допомогу» у п. 4 статті 1 у якому дано визначення домедичної допомоги: «домедична допомога – невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи» [18]. Одним з ключових місць у даному визначенні для використання даного терміну є те, що домедичну допомогу надають особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи.

Попри те, що даний термін є у законі автори І. Бойко, О. Зима вказують, що на практиці виникають неоднозначні тлумачення терміну «домедична допомога» та суміжних з ним понять [19]. На недосконалість терміну «домедична допомога», який використано у законі вказується також у Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги [20].

Однією з головних наслідків недосконалості термінології є складність у визначенні обсягу обов'язків суб'єкта, який надає допомогу та відповідальності на надану чи ненадану допомогу. Крім того І. Бойко, О. Зима вказують на необхідність врегулювання прав осіб яким допомога була надана. Вони зазначають, що термін «невідкладна допомога», який досить широко використовується, не має законодавчого чи нормативного визначення [19]. У медичному законодавстві термін «невідкладна» часто є синонімом терміну екстрена, наприклад у п. 3 с. 1 Закону України «Про екстрену медичну

допомогу». Проте, в Постанові КМУ «Про норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події» визначено перелік невідкладних станів, які потребують надання екстреної медичної допомоги [21] та у Наказі МОЗ № 263 [22] зустрічається лише термін екстрена медична допомога. У медичній термінології широко використовується термін «невідкладний стан», який вочевидь є причиною виникнення термінів «невідкладна допомога», «перша невідкладна допомога» та інших.

Обсяг та порядок надання домедичної допомоги викладено у наказі МОЗ України «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» № 441 [23]. Наказ містить 29 порядків надання домедичної допомоги, які вочевидь повинні засвоїти особи, які у відповідності до Закону України «Про екстрену медичну допомогу», за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини. Слушною думкою буде, що пересічна особа, яка не має медичної освіти та не має серед своїх службових обов'язків надання домедичної допомоги надає першу допомогу. Офіційне трактування терміну «перша допомога» знаходимо у Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги, де сказано: «Перша допомога надається пацієнту на місці події особами, що не мають медичної освіти» [20] відповідно без вказання на службові обов'язки, тобто пересічною людиною. У концепції роз'яснено обсяги та завдання першої допомоги: «Перша допомога надається виключно з метою забезпечення дій та заходів, які необхідно вжити протягом 4-8 хвилин після настання екстреної події - тобто періоду часу, протягом якого прибуття спеціалізованого санітарного автомобіля та професійних медичних працівників бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги може виявитися неможливим. Завданням надавачів першої допомоги є базова підтримка життя: забезпечення прохідності дихальних шляхів, підтримка зовнішнього дихання та кровообігу без використання спеціального обладнання, крім засобів особистого захисту, зупинка критичної кровотечі» [20]. Зауважимо, що надання домедичної допомоги відповідно до документів охоплює значно більше коло завдань, а за

аналізом авторів І. Бойко, О. Зима частина з цих дій «має суто медичний характер, є медичними маніпуляціями і цілком ідентична...» діям, які передбачені при наданні екстреної медичної допомоги згідно з протоколом «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап» [24].

Удосконалене визначення «першої допомоги» пропонується у Проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення надання першої допомоги», сформульоване воно наступним чином: «перша допомога – невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які не мають медичної освіти, а також особами, які за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи» [25]. Дане визначення не просто включає в себе власне першу допомогу, але й визначає статус домедичної допомоги як першої. За пропозицією авторів Проекту вдосконалення визначень переслідує кілька цілей:

- ✓ стимулювати пересічних громадян надавати першу допомогу;
- ✓ запровадити імунітет відповідальності для осіб, які надають першу допомогу;
- ✓ створити законодавчу термінологічну базу, яка буде відповідати міжнародним нормативам, зокрема, узгоджуватися з термінологією прийнятою Всесвітньою організацією охорони здоров'я.

У випадку прийняття даного закону термін «домедична допомога» буде замінено на термін «перша допомога» в медичному законодавстві та інших законах, зокрема, Законі України «Про дорожній рух», Законі України «Про Національну гвардію України» та інших законодавчих і нормативних документах.

Міністерство охорони здоров'я вже сьогодні широко використовує термін «перша допомога» у матеріалах на своїй інтернет сторінці, наприклад, «Як надати першу допомогу: загальні правила» [26] та інших.

В результаті аналізу нормативних та законодавчих документів не вдалось знайти нормативного визначення терміну «долікарська допомога». Таким чином, він використовується неофіційно і трапляється у розмовній мові, засобах масової інформації та деяких навчальних виданнях. Зокрема Т. Вайда у посібнику «Долікарська допомога» вживає даний термін як синонім домедичної допомоги і у тексті наводить визначення саме домедичної допомоги [27]. Т. Білоус у навчальному посібнику «Долікарська допомога» дає наступне визначення: «Долікарська допомога – це оперативна допомога постраждалому при отриманні травми або раптового нападі захворювання, яка надається доти, доки не буде можливості отримання більш кваліфікованої медичної допомоги» [28]. Дане визначення за змістом відповідає терміну «перша допомога», адже в ньому відсутні питання посадових обов'язків як у терміну «домедична допомога».

З терміном «долікарська допомога», зустрічається поєднання терміну «медична», наприклад у навчальному посібнику «Долікарська медична допомога» авторів А. Ляшевич, І. Лупаїна, А. Гарлінська, Л. Левчук [29]. Зауважимо, що даний посібник для закладів вищої освіти призначений майбутнім фахівцям будь-якого профілю. Автори у посібнику не дають конкретного визначення долікарській медичній допомозі.

Подальший аналіз літературних джерел не привів до чіткого результату щодо застосування даного терміну, обсягу надання допомоги, її особливостей та осіб, що таку допомогу надають. Таким чином, термін «долікарська допомога» може бути синонімом / альтернативою терміну «домедична допомога», але юридично він є **непрецедентним** й не має офіційної сили, при цьому має лексиконне визнання, що не є рівнозначним юридичному закріпленню. Низка авторів вважають його застарілим та таким, на зміну якому прийшов термін «домедична допомога».

За логікою термін долікарська допомога має охоплювати не лише допомогу в екстрених ситуаціях але й допомогу, яка є неекстреною, наприклад, долікарська допомога у домашніх умовах при вірусних інфекціях, незначних травмах тощо, що передбачає в подальшому огляд лікарем. Великий тлумачний словник української мови визначає даний термін «Долікарська допомога — допомога хворому або постраждалому, що здійснюється до появи лікаря» [30], що в певній мірі відповідає логічному посилю.

Ситуація змінюється при додаванні до терміну «долікарська допомога» слова перша. Фармацевтичний словник визначає термін «перша долікарська допомога» як «комплекс медичних заходів, спрямованих на надання медичної допомоги при невідкладних станах, які відмічають на виробництві, у побуті, під час дорожньо-транспортних пригод, катастроф, техногенних аварій та при гострих неврологічних, терапевтичних, хірургічних та термінальних станах» [31]. Медичний аспект долікарської допомоги відмічається у медичному довіднику де долікарська асоціюється з першою медичною: «Перша медична допомога (долікарська) - комплекс екстрених заходів, що проводяться потерпілому або хворому на місці події та в період доставки його в медичний заклад». У роз'ясненні відмічається, що перші заходи відносяться до першої допомоги, яку можуть надавати пересічні громадяни, а наступні заходи є медичною допомогою, яку можуть надавати лише медичні працівники або особи, навчені першій медичній допомозі, а саме поліцейські, рятувальники, військові та ін. [32].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження засвідчує, що в сучасному освітньому та нормативно-правовому полі України відсутня термінологічна узгодженість у сфері визначення та застосування понять, пов'язаних із наданням допомоги у невідкладних станах. У шкільних програмах та підручниках одночасно функціонують різні терміни — «перша допомога», «домедична допомога», «долікарська допомога», «невідкладна допомога» та їх комбінації. Це призводить до плутанини у визначенні обсягу знань та навичок, якими мають

оволодіти учні, що знижує ефективність формування єдиної компетентності у сфері безпеки та здоров'я.

У законодавстві та підзаконних актах ситуація частково врегульована: офіційно закріплений термін «домедична допомога» (Закон України «Про екстрену медичну допомогу» та накази МОЗ), тоді як поняття «перша допомога» нині проходить етап нормативного уточнення і в перспективі повинен, у більшості випадків, замінити термін «домедична допомога». Він найкраще відповідає міжнародній практиці вживання термінів, зокрема терміну «*first aid*». Натомість терміни «долікарська допомога» та «невідкладна допомога» не мають чинного правового визначення: перший зберігається переважно у навчальних матеріалах, а другий вживається у медичній літературі як похідний від «невідкладний стан». Це свідчить про розрив між актуальною юридичною термінологією та практикою їх використання в освітніх і науково-методичних матеріалах.

Узагальнюючи результати, можна зробити кілька ключових висновків:

1. Використання термінів у шкільних програмах та підручниках потребує уніфікації та узгодження з чинною міжнародною та законодавчою базою України.

2. Термін «долікарська допомога» слід вважати, в певній мірі, застарілим і непридатним до сучасних умов, а «невідкладна допомога» – некоректним у правовому контексті, що вимагає обережного використання у педагогічних текстах.

3. Термін «домедична допомога» є чинним, але вірогідно буде поступово витіснений з освітнього дискурсу, крім спеціальних видань, оскільки його правове поле орієнтоване на службових осіб, а не на пересічних громадян.

4. Найбільш перспективним та міжнародно релевантним терміном є «перша допомога», який чітко окреслює межі компетентності осіб без медичної освіти. Він найкраще підходить для широкого вживання та використання у навчальних матеріалах, зокрема, у сфері середньої освіти.

5. Уніфікація термінів у навчальних програмах створить передумови для формування єдиної компетентності учнів щодо надання першої допомоги та підвищить якість їхньої підготовки.

Подальша стандартизація термінології в питаннях надання допомоги не медичними працівниками усуне наявні суперечності і сприятиме єдиному розумінню та використанню термінів, а відтак інтеграції українського освітнього та медичного простору у міжнародний контекст, забезпечуючи підвищення рівня безпеки та здоров'я громадян України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Лаврентьєва І. В., Хомич О. Л.). 2023. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1otqoirXn7MiVF30woiyRsSy1nU4TN2CU/view>

2. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Андрук Н. В., Лаврентьєва І. В., Хомич О. Л.). 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1PRQryESORTJ-CtQjNPX0p5g8JWy6jJTj/view>

3. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.). 2021. URL: https://drive.google.com/file/d/17MwEgus-Ahsa_nbw9OaDIoZrM7wYHGGZS/view

4. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О. І., Дяків В. Г., Седоченко А. Б., Страшко С. В.) 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1tctFO0BaIuykduQD7TZBiWiRzNxO2jnv/view>

5. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Хитра З. М., Романенко О. А.). 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1I6iBEIcEWw6vNaP8PnOl3WRq6EnL0lf_/view

6. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Василенко С. В., Коваль Я. Ю., Колотій Л. П.). 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/19DcsAgdeGjW--gJ9lH0ToWcKMYHkmMXw/view>

7. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Василенко С. В., Колотій Л. П.). 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1cHwiWKahGf-XbU4gzEPg5K8p13kcuKPa/view>

8. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти. (автори: Гущина Н. І., Василяшко І. П.) 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/17kLNc5jA9MvscBTVvvY2VmNdl61WYNTn/view>
9. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гущина Н. І., Василяшко І. П.). 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1vM-DQ3s9swWMMuFLXJf4XELFMupyWRWf/view>
10. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Дудко С. Г., Ярошенко Т. І., Калініченко І. О., Водолазська Т. В.). 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1bbL8pAUNCL-0f4OwSY2qvJxwF3aoRLVU/view>
11. «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти. (Авт. І. Борохович, А. Коваленко, І. Когут, О. Лісовий, В. Сісецька, Є. Семенів, І. Сердюк, І. Совсун, В. Хмельницький, О. Шиян та члени робочої групи МОН). 2024. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2025/np-zakhyst-ukrayiny-modelna-navch-prohrama-intehrovanyy-kurs-11-04-2025.pdf>
12. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Хомич О. Л., Лаврентьева І. В., Андрук Н. В. Здоров'я, безпека та добробут: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / за ред. Т.В. Воронцової. _Київ: Алатон, 2025. 256 с.
13. Поліщук Н., Поліщук П. Здоров'я, безпека та добробут: підручник інтегрованого курсу для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавництво «Грамота», 2025. 216 с.
14. Гушина Н., Василяшко І. Здоров'я, безпека та добробут: підручник інтегрованого курсу для 8 класу закладів загальної середньої освіти. / Гушина Н., Василяшко І. за редакцією Бойченко Т. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2025. 177 с.
15. Василенко С.В. Здоров'я, безпека та добробут: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. / С.В. Василенко, Л.П. Колотій. Київ: Видавництво «Літера ЛТД», 2025. 208 с.
16. Шиян О.І, Дяків В. Г., Седоченко А. Б., Тагліна О. В. Здоров'я, безпека та добробут: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Харків: Видавництво «Ранок», 2025. 256 с.
17. Задорожна, Л. В., Присяжнюк, Л. А., Голюк, О. А., Грошовенко, О. П., Беззубченко, О. А., Балабанова, Н. В. Здоров'я, безпека та добробут: підручник для 8 класу загальної середньої освіти. Київ : Видавництво «Світич», 2025. 193 с.
18. Закон України «Про екстрену медичну допомогу» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 30, ст. 340 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#n55>
19. Бойко І. В., Зима О. Т. Домедична допомога у системі охорони здоров'я та її співвідношення з суміжними категоріями. *Науковий вісник*

- Ужгородського національного університету. Серія: Право, 2024, Том 3 № 84.*
URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/312488/303473>
20. Концепція розвитку системи екстреної медичної допомоги. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. № 383-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2019-%D1%80?utm_source=chatgpt.com#Text
21. Про норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1271-2020-%D0%BF#Text>
22. Про затвердження Переліку причин звернень та скарг про необхідність надання екстреної медичної допомоги. Наказ МОЗ України від 16.02.2021 № 263 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0263282-21#Text>
23. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах. Наказ МОЗ України від 09.03.2022 № 441 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n608>
24. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги. Наказ МОЗ України 05.06.2019 № 1269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1269282-19#Text>
25. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення надання першої допомоги». URL: https://moz.gov.ua/uk/proekt-zakonu-ukraini-pro-vnesennja-zmin-do-dejakh-zakoniv-ukraini-schodo-udoskonalennja-nadannja-pershoi-dopomogi?utm_source=chatgpt.com#2
26. Як надати першу допомогу: загальні правила. Сайт Міністерства охорони здоров'я. URL: https://moz.gov.ua/uk/jak-nadati-pershu-dopomogu-zagalni-pravila?utm_source=chatgpt.com
27. Вайда Т. С. Долікарська допомога: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 874 с.
28. Білоус Т. Л. Долікарська допомога: навч. посіб. / Т. Л. Білоус. Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2020. 148 с.
29. Долікарська медична допомога: Навчальний посібник / Укладачі: Ляшевич А.М., Лупаїна І.С., Гарлінська А.М., Левчук Л.І. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. – 224 с.
30. Великий тлумачний словник української мови URL: https://slovnyk.me/dict/vts/%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9?utm_source=chatgpt.com
31. Фармацевтичний словник URL: https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/790/persha-dolikarska-dopomoga?utm_source=chatgpt.com#list
32. Медичний довідник. Перша медична допомога URL: https://medical-enc.com.ua/dovrachebnaya.htm?utm_source=chatgpt.com

Стаття надійшла до редакції 22.09.2025

Vasyl ZAPLATYNSKYI. Unification of Assistance-Related Terms: Educational and Legal Context.

Subject and purpose. The article addresses the issue of terminological inconsistency in the field of first aid within Ukrainian education and legal frameworks. The primary aim is to analyze how different terms describing assistance in emergency conditions—such as first aid, pre-medical aid, pre-physician aid, and urgent aid—are used in school curricula, textbooks, and regulatory documents, and to determine which terminology ensures both conceptual clarity and compliance with international standards.

Methodology. The study applies content analysis, structural and relational analysis, as well as comparative review of legislative acts, model curricula, and textbooks for lower secondary education. This mixed approach enables the identification of overlaps, discrepancies, and semantic shifts across various contexts.

Results. The findings reveal a significant variability in terminology. Authors of textbooks often employ different terms simultaneously, sometimes without alignment with official legal definitions. The term pre-medical aid is legislatively fixed, while pre-doctor aid and hybrid forms remain in use mostly in educational discourse, lacking formal recognition. Such inconsistency complicates the formation of a unified competence in students.

Application. Establishing a uniform terminological framework is crucial for both educational and healthcare practices. Adoption of internationally recognized terminology would promote systemic teaching, improve student preparedness, and enhance the effectiveness of emergency assistance.

Conclusions. The research demonstrates the need for a gradual transition toward the exclusive use of the term first aid in Ukrainian education and legislation. This approach would eliminate terminological redundancy, harmonize national practice with global standards, and support higher quality training for pupils in managing emergencies.

Keywords: first aid, pre-medical aid, pre-doctor aid, urgent aid, integrated course Health, Safety and Well-being, terminology in education.

REFERENCES

1. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2023). (avt. Vorontsova T. V., Ponomarenko V. S., Lavrentieva I. V., Khomych O. L.). URL: <https://drive.google.com/file/d/1otqoirXn7MiVF30woiyRsSy1nU4TN2CU/view> [in Ukrainian].
2. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 7-9 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2024). (avt. Vorontsova T. V., Ponomarenko V. S., Andruk N. V., Lavrentieva I. V., Khomych O. L.). <https://drive.google.com/file/d/1PRQryESORTJ-CtQjNPX0p5g8JWY6jJTj/view> [in Ukrainian].

3. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2021). (avt. Shyian O., Voloshchenko O., Hrynova M., Diakiv V., Kozak O., Ovcharuk O., Sedochenko A., Soroka I., Strashko S.). URL: https://drive.google.com/file/d/17MwEgus-Ahsa_nbW9OaDIoZrM7wYHGZS/view [in Ukrainian].

4. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 7-9 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2023). (avt. Shyian O. I., Diakiv V. H., Sedochenko A. B., Strashko S. V.) URL: <https://drive.google.com/file/d/1tctFO0BaIuykduQD7TZBiWiRzNxO2jnv/view> [in Ukrainian].

5. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2023). (avt. Khytra Z. M., Romanenko O. A.). URL: https://drive.google.com/file/d/1I6iBEIcEWw6vNaP8PnOl3WRq6EnL0lf_/view ([in Ukrainian].

6. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2024). (avt. Vasylenko S. V., Koval Ya. Yu., Kolotii L. P.). URL: <https://drive.google.com/file/d/19DcsAgdeGjW--gJ9IH0ToWcKMYHKmMXw/view> (data zvernennia: 03.09.2025). [in Ukrainian].

7. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 7-9 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2024). (avt. Vasylenko S. V., Kolotii L. P.) URL: <https://drive.google.com/file/d/1cHwiWKahGf-XbU4gzEPg5K8p13kcuKPa/view> [in Ukrainian].

8. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2023). (avtory: Hushchyna N. I., Vasylyashko I. P.) URL: <https://drive.google.com/file/d/17kLNc5jA9MvscBTvVvY2VmNdl61WYNTn/view> [in Ukrainian].

9. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 7-9 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2023). (avt. Hushchyna N. I., Vasylyashko I. P.) URL: <https://drive.google.com/file/d/1vM-DQ3s9swWMMuFLXJf4XELFMupyWRWf/view> [in Ukrainian].

10. Modelna navchalna prohrama «Zdorovia, bezpeka ta dobrobut. 5–6 klasy (intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (2024). (avt. Dudko S. H., Yaroshenko T. I., Kalinichenko I. O., Vodolazska T. V.) URL: <https://drive.google.com/file/d/1bbL8pAUNCL-0f4OwSY2qvJxwF3aoRLVU/view>

11. «Zakhyst Ukrainy. Intehrovanyy kurs» dlia zakladiv, shcho zabezpechuiut zdobuttia povnoi zahalnoi serednoi osvity. (2024). I. Borokhovich, A. Kovalenko, I. Kohut, O. Lisovyi, V. Sisetska, Ye. Semeniv, I. Serdiuk, I. Sovsun, V. Khmelnytskyi, O. Shyian ta chleny robochoi hrupy MON. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2025/np-zakhyst-ukrayiny-modelna-navch-prohrama-intehrovanyy-kurs-11-04-2025.pdf> [in Ukrainian].

12. Vorontsova T. V., Ponomarenko V. S., Khomych O. L., Lavrentieva I. V., Andruk N. V. (2025). *Zdorovia, bezpeka ta dobrobut: pidruchnyk dlia 8 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity / za red. T.V. Vorontsovoi.* _Kyiv: Alaton,— 256 s. [in Ukrainian].

13. Polishchuk N., Polishchuk P. (2025). *Zdorovia, bezpeka ta dobrobut: pidruchnyk intehrovanoho kursu dlia 8 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity.* - Kyiv: Vydavnytstvo «Hramota», 216 s. [in Ukrainian].

14. Hushyna N., Vasylyashko I. (2025). *Zdorovia, bezpeka ta dobrobut: pidruchnyk intehrovanoho kursu dlia 8 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity./* Hushyna N., Vasylyashko I. za redaktsiieiu Boichenko T. - Kyiv: Vydavnychiy dim «Osvita», 177 s. [in Ukrainian].

15. Vasylenko S.V. (2025). *Zdorovia, bezpeka ta dobrobut: pidruchnyk dlia 8 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity.* / S.V. Vasylenko, L.P. Kolotii. - Kyiv: Vydavnytstvo «Litera LTD», 208 s. [in Ukrainian].

16. Shyian O.I, Diakiv V. H., Sedochenko A. B., Tahlina O. V. (2025). *Zdorovia, bezpeka ta dobrobut: pidruchnyk dlia 8 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity.* - Kharkiv: Vydavnytstvo «Ranok», 256 s. [in Ukrainian].

17. Zadorozhna, L. V., Prysiashniuk, L. A., Holiuk, O. A., Hroshovenko, O. P., Bezzubchenko, O. A., Balabanova, N. V. (2025). *Zdorovia, bezpeka ta dobrobut: pidruchnyk dlia 8 klasu zahalnoi serednoi osvity.* Kyiv: Vydavnytstvo «Svitych», 193 s. [in Ukrainian].

18. Zakon Ukrainy «Pro ekstrenu medychnu dopomohu». (2013), Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), № 30, st. 340 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#n55>

19. Boiko, I. V.; Zyma, O. T. (2024). Domedychna dopomoha u systemi okhorony zdorovia ta yii spivvidnoshennia z sumizhnymy katehoriiami. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu.* Serii: Pravo, Tom 3 № 84. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/312488/303473> [in Ukrainian].

20. Kontsepsiia rozvytku systemy ekstrenoi medychnoi dopomohy. (2019). Skhvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22 travnia 2019 r. № 383-r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2019-%D1%80?utm_source=chatgpt.com#Text [in Ukrainian].

21. Pro normatyv prybuttia bryhad ekstrenoi (shvydkoi) medychnoi dopomohy na mistse podii. (2020). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. vid 16 hrudnia 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1271-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

22. Pro zatverdzhennia Pereliku prychyn zvernenn ta skarh pro neobkhidnist nadannia ekstrenoi medychnoi dopomohy. (2021). Nakaz Ministerstvo Okhorony Zdorovia Ukrainy 16.02.2021 № 263 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0263282-21#Text> [in Ukrainian].

23. Pro zatverdzhennia poriadkiv nadannia domedychnoi dopomohy osobam pry nevidkladnykh stanakh. (2022). Nakaz Ministerstvo Okhorony Zdorovia Ukrainy vid 09.03.2022 № 441 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n608> [in Ukrainian].

24. Pro zatverdzhennia ta vprovadzhennia medyko-tekhnologichnykh dokumentiv zi standartyzatsii ekstremoi medychnoi dopomohy. (2019). Nakaz Ministerstvo Okhorony Zdorovia Ukrainy 05.06.2019 № 1269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1269282-19#Text> [in Ukrainian].

25. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakych zakoniv Ukrainy shchodo udoskonalennia nadannia pershoi dopomohy». (2018). URL: https://moz.gov.ua/uk/proekt-zakonu-ukraini-pro-vnesennja-zmin-do-deiakih-zakoniv-ukraini-schodo-udoskonalennja-nadannja-pershoi-dopomogi?utm_source=chatgpt.com#2 [in Ukrainian].

26. Yak nadaty pershu dopomohu: zahalni pravyla. (2025). Sait Ministerstva okhorony zdorovia. URL: https://moz.gov.ua/uk/jak-nadati-pershu-dopomogu-zagalni-pravila?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].

27. Vaida T. S. (2019). Dolikarska dopomoha: navch. posib. Kherson: OLDI-PLiuS, 874 s. [in Ukrainian].

28. Bilous T. L. (2020). Dolikarska dopomoha: navch. posib. / T. L. Bilous. – Sumy: vydavnycho-vyrobnyche pidpriemstvo «Mriia», 148 s. [in Ukrainian].

29. Dolikarska medychna dopomoha: Navchalnyi posibnyk. (2021). / Ukladachi: Liashevych A.M., Lupaina I.S., Harlinska A.M., Levchuk L.I. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, – 224 s. [in Ukrainian].

30. Velykyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy. URL: https://slovnyk.me/dict/vts/%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9?utm_source=chatgpt.com

31. Farmatsevtichnyi slovnyk URL: https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/790/persha-dolikarska-dopomoga?utm_source=chatgpt.com#list [in Ukrainian].

32. Medychnyi dovidnyk. Persha medychna dopomoha URL: https://medical-enc.com.ua/dovrachebnaya.htm?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].

Збірник наукових праць

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Випуск 2 (103) 2025

Виходить два рази на рік
Українською, англійською мовами
Відповідальний редактор Тетяна МАЛЕЧКО

Видавець і виготовлювач Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського 36, каб. 319 б

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 7142 від 04.09.2020